

ÎN INTERNAT SAU ÎN COMUNITATE?

Asociația Keystone Human Services International Moldova (Keystone Moldova) a fost fondată în anul 2004 de către organizația Keystone Human Services International din SUA. Keystone Moldova este o organizație nonguvernamentală, care are drept obiectiv dezvoltarea unui mediu de susținere pentru persoanele vulnerabile în vederea sporirii abilităților acestora și valorizării lor ca membri cu drepturi egale ai societății. Din anul 2008, Keystone Moldova în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) implementează Programul „Comunitate Incluzivă-Moldova”, care este susținut financiar de Open Society Foundations / Mental Health Initiatives (OSMHI) și Fundația Soros-Moldova (FSM). Acest Program are drept obiectiv susținerea reformei sistemului de protecție socială a persoanelor cu dizabilități prin dezvoltarea serviciilor de asistență socială comunitare noi pentru persoane cu dizabilități mintale și asistență tehnică acordată MMPSF în dezvoltarea cadrului legal pentru aceste servicii.

Director executiv: **Ludmila Malcoci, doctor habilitat în sociologie**

Date de contact:

Telefon: **022 929198** • FAX: **022 856961; 543560**

E-Mail: khsima@keystonehumanservices.org

<http://www.keystonemoldova.md/> • <http://khsimoldova.wordpress.com>

<http://khsima.wordpress.com> • <http://www.inclusion.md/>

“Persoanele cu dizabilități – actori în prevenirea și combaterea discriminării” este un proiect implementat de Asociația Keystone Moldova cu sprijinul financiar al Fundației Soros – Moldova. Proiectul derulează în perioada 1.09.2013 – 31.08.2014 și are drept scop asigurarea participării persoanelor cu dizabilități intelectuale în procesul de prevenire și combatere a discriminării pe criteriu de dizabilitate. În vederea realizării scopului acestui proiect a fost creat un „Grup al persoanelor cu dizabilități intelectuale care au fost private de dreptul de a trăi în comunitate” (GPDI), capacitat în recunoașterea situațiilor discriminatorii pe criteriu de dizabilitate și exercitarea drepturilor stipulate în Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

În rezultatul implementării proiectului:

- 15 persoane cu dizabilități intelectuale au fost informate cu privire la drepturile lor și au fost încurajate să promoveze activ nediscriminarea pe criteriul de dizabilitate;
- 15 specialiști au fost instruiți în comunicarea în limbaj „ușor de înțeles” și modalitatea corectă de a acorda sprijin în luarea deciziilor de către persoanele cu dizabilități;
- 15 specialiști care oferă suport persoanelor cu dizabilități au fost instruiți în metode și tehnici de acordare a suportului în procesul de auto-determinare a acestora;
- Mai multe materiale promoționale vor fi elaborate în vederea promovării dreptului persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate;
- Rezultatul major al proiectului este sporirea gradului de încredere a persoanelor cu dizabilități în vederea asumării rolurilor active în promovarea, monitorizarea și influențarea politicilor în domeniul nediscriminare și asigurare a egalității de șanse.

**În internat nu aveam dreptul să iau decizii simple
despre lucrurile care sunt importante pentru mine.
Trebuia doar să îndeplinesc ordinele
și instrucțiunile lucrătorilor.**

În comunitate fiecare om este stăpân pe viața sa.

**„ [...] persoanele cu dizabilități ar trebui să aibă
oportunitatea de a fi implicate activ în procesele de luare
a deciziilor cu privire la politicile și programele
care le vizează în mod direct.”**

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Preambula (o).

În internat îmi era frică să spun ce gândesc.

**În comunitate pot vorbi deschis despre lucrurile
care sunt importante pentru mine.**

„Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul la libertatea de expresie și opinie, inclusiv libertatea de a căuta, primi și împărtăși informații și idei, în condiții egale cu ceilalți, prin toate formele de comunicare alese de acestea”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 21.

**În internat, dacă mă durea capul
mi se spunea să rabd, că o să-mi treacă.**

**În comunitate primesc ajutor medical
ori de câte ori am nevoie.**

„Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a preveni refuzul discriminatoriu în ce privește asistența sau serviciile medicale sau în ce privește dreptul de a primi alimente ori lichide în temeiul dizabilității”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 25, (f)

**În internat legile nu te protejează, pentru
că nu ai aceleași drepturi ca și ceilalți oameni.
Nimeni nu ascultă ce ai de spus.**

**În comunitate am drepturi și responsabilități egale
cu ceilalți oameni, iar demnitatea îmi este respectată.**

„Statele Părți vor interzice toate formele de discriminare din cauza dizabilității și garantează, persoanelor cu dizabilități, protecție juridică egală și eficientă contra discriminării în orice temei”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 5, punctul 2

**În internat nu puteam alege singur pentru cine să votez.
Votam pentru cine mi se spunea.**

**În comunitate alegerea îmi aparține,
iar votul meu contează și este secret.**

„Persoanele cu dizabilități au dreptul să ia parte la viața politică și publică, să voteze și să fie alese în funcții publice”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 29.

**În internat trebuia să mă lupt pentru mâncare
sau să le fac diferite servicii lucrătorilor
de acolo pentru a primi o bucățică în plus.**

**În comunitate nu-mi mai fură nimeni mâncarea,
aleg singur când să iau masa, ce și cât vreau să mănânc.**

„Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități la standarde adecvate de trai pentru ei și pentru familiile lor, inclusiv alimentație, îmbrăcăminte și locuință adecvată [...]”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 28, punctul 1

**În internat munca mea nu era remunerată
și dacă refuzam să muncesc, luam bătaie.**

**În comunitate munca mea este respectată și primesc bani
pentru lucrul pe care îl fac.**

„Statele Părți vor asigura că persoanele cu dizabilități nu sunt ținute în sclavie sau servitute și sunt protejate, în condiții egale cu ceilalți, împotriva muncii forțate sau obligatorii”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 27, punctul 2

**În internat uneori eram bătut și batjocorit
fără nici o vină, iar frica mă urmărea peste tot.
Nu aveam cui să mă plâng.**

În comunitate sunt tratat cu respect și demnitate.

„Statele Părți vor lua toate măsurile corespunzătoare legislative, administrative, sociale, educaționale și de altă natură pentru a preveni situațiile în care persoanele cu dizabilități, la domiciliu sau în afara lui, sunt supuse exploataării, violenței și abuzului, inclusiv pe bază de gen”

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 16, punctul 1

În internat lucrurile mele ajungeau
să fie lucrurile tuturor.

În comunitate lucrurile mele sunt proprietatea mea.

„Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate și eficiente pentru a asigura dreptul egal al persoanelor cu dizabilități de a deține sau moșteni proprietăți, de a-și gestiona propriile venituri și de a avea acces egal la împrumuturi bancare, ipoteci și alte forme de credit financiar și se vor asigura că persoanele cu dizabilități nu sunt deposedate în mod arbitrar de bunurile lor “

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 12, punctul 5

**În internat orice inițiativă era pedepsită fiindcă
era considerată o formă de nemulțumire.**

În comunitate propunerile mele sunt luate în seamă.

„Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul la libertatea de expresie și opinie, inclusiv libertatea de a căuta, primi și împărtăși informații și idei, în condiții egale cu ceilalți, prin toate formele de comunicare alese de acestea”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 21

În internat nu există intimitate. Trăiam cu încă 10-15 oameni într-o cameră, eram tot timpul supravegheați. Acolo nu mi s-a oferit șansa să întâlnesc un partener de viață.

În comunitate împart camera cu cine mă înțeleg eu bine și pot să-mi văd prietenii și familia oricând. Iar când voi fi pregătit, voi avea libertatea de a-mi găsi un partener de viață. Deocamdată, învăț ce este viața de familie.

„Persoanele cu dizabilități au posibilitatea să-și aleagă locul de reședință, persoanele cu care să locuiască, în măsură egală cu alți cetățeni, și nu sunt obligate să trăiască într-un anumit mediu”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 19, (a)

**În internat viața mea se petrecea între patru pereți.
Nu aveam voie să ies după poarta internatului, iar dacă
ndrăzneam s-o fac, eram pedepsit.**

**În comunitate sunt liber să merg unde vreau,
vizitez locuri noi și interesante.**

„Statele Părți se vor asigura că persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți: [...] nu sunt privați de libertate în mod ilegal sau arbitrar, și că orice privațiune de libertate este în conformitate cu legea, precum și că existența dizabilităților nu va justifica în nici un caz privațiunea de libertate”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 14, (b)

În internat toate zilele erau la fel, iar despre viața de după gard aflam numai din auzite. Nimeni nu era interesat să ne învețe cum să trăim după ce urma să ieșim din internat.

**În comunitate am învățat să trăiesc independent:
să mă descurc singur în viața de zi cu zi, să iau decizii
și să rezolv probleme.**

„Persoanele cu dizabilități au accesul la asistență la domiciliu, asistență rezidențială sau comunitară, inclusiv asistență personală necesară pentru a susține viața și includerea în comunitate și pentru a preveni izolarea sau separarea de comunitate”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 19, (b)

În unele instituții nu ni s-a dat șansa
să învățăm a citi și a scrie.

În comunitate primesc ajutor ca să învăț lucrurile pe care nu le-am învățat la timpul potrivit: să citesc, să scriu, să calculez.

„Statele Părți asigură persoanelor cu dizabilități posibilități de obținere a deprinderilor sociale și de viață pentru a facilita participarea lor egală și integrală la procesul de educație și în calitate de membri ai comunității.”

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 24, punctul 3

În internat nu puteam alege cum să arăt: primeam o haină la întâmplare, eram tunși toți odată după aceeași coafură, fără să ne întrebe cineva dacă vrem sau nu.

**De când sunt în comunitate mă îmbrac așa cum îmi place.
Eu decid dacă vreau sau nu să mă tund.**

Statele Părți la prezenta Convenție au recunoscut importanța pentru persoanele cu dizabilități a autonomiei individuale și independenței, inclusiv a libertății de alegere”

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Preambula (n).

**În internate nu te poți bucura de viață, trăiești după
un regim stabilit de alții, iar prieteni
îți pot fi doar cei cu care trăiești.**

În comunitate mă bucur de viață și de comunicarea cu prietenii și familia: împreună ne distrăm, mergem la film, la teatru, la concerte, în excursii.

„Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități de a participa la viața culturală, în măsură egală cu alți cetățeni și vor lua măsurile corespunzătoare pentru a asigura persoanelor cu dizabilități accesul la locațiile și serviciile pentru organizarea evenimentelor culturale, cum ar fi teatre, muzee, cinematografe, librării și servicii de turism și, pe cât e posibil, accesul la monumentele și locurile de importanță culturală națională.”

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 30, (c)

**În internat trebuia să aștept sfârșitul lunii
ca să-mi sărbătoresc ziua de naștere.
La sfârșitul lunii era sărbătorită ziua de naștere a tuturor
celor care s-au născut în aceeași lună.**

Acum, când trăiesc în comunitate, sărbătoresc în ziua în care m-am născut. Pregătesc masa, mă îmbrac frumos și aștept oaspeții pe care i-am invitat! Îmi place să primesc cadouri!

„Statele Părți la prezenta Convenție, [...] se angajează să întreprindă toate măsurile corespunzătoare pentru a elimina discriminarea, din cauza dizabilității, de către orice persoană, organizație sau întreprindere comercială”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Preambula (e)

În internat nimeni nu s-a preocupat de faptul că nu aud bine și că aș avea nevoie de un aparat auditiv. Dacă aș fi purtat un aparat auditiv de mic, aș fi vorbit mai bine acum.

De când trăiesc în comunitate, am un aparat auditiv. Acum aud mult mai bine și îmi este mai ușor să discut cu cineva.

„Pentru a da persoanelor cu dizabilități posibilitatea să trăiască independent și să participe pe deplin la toate aspectele vieții, Statele Părți vor lua măsurile adecvate pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în zonele urbane, cât și rurale”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 9

**În internat nu puteam să privesc emisiunile care mă
interesau, trebuia să accept ceea ce privesc alții.**

**Acasă privesc orice emisiune îmi place
și astfel aflu mai multe.**

**„Statele Părți vor lua, de asemenea, măsuri potrivite pentru:
[...]a promova accesul persoanelor cu dizabilități la noile
tehnologii și sisteme informaționale și de comunicare,
inclusiv la internet”.**

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 9 (g)

**În internat mi se spunea foarte rar pe nume
și aproape că uitasem cum sună numele meu.**

**Acasă toți îmi spun pe nume,
ceea ce mă face sa mă simt iubit.**

**„[...] orice persoană cu dizabilități are dreptul
la respectarea integrității sale fizice și mintale, în măsură
egală cu alți cetățeni”.**

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 17

**În internat nu puteam să-mi îmbunătățesc
condițiile de trai.**

**Acasă îmi pot amenaja locuința după cum îmi place.
Până acum am făcut multe schimbări: am schimbat ușa,
am vopsit pereții și am schimbat geamurile. Mai sunt multe
de făcut, însă o să le facem pe toate treptat.**

**„Statele Părți la prezenta Convenție recunosc
importanța cooperării internaționale pentru îmbunătățirea
condițiilor de viață ale persoanelor cu dizabilități în fiecare
țară, în special în țările în curs de dezvoltare”.**

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Preambula (I)

De sărbători, în internat se organizau matinee și careuri. Învățam poezii despre copilărie, mamă, iarnă, Moș Crăciun și cântam cântece pentru copii, deși eram de mult trecut de vârsta copilăriei. Aș fi vrut să nu mai cântăm cântece și să recităm poezii. Eram deja mari pentru aceasta.

Acum sărbătoresc așa cum o fac toți cei de vârsta mea. Când în sat e sărbătoare, toată lumea pregătește masa pentru oaspeți, merge la biserică, în ospetie sau în centrul satului, unde oamenii se întâlnesc și discută, privesc fotbal, ascultă muzică sau dansează.

„Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități la educație. În vederea realizării acestui drept, fără discriminare și cu respectarea principiului egalității de șanse, Statele Părți vor asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile, precum și formarea continuă, îndreptată spre dezvoltarea deplină a potențialului uman, a sentimentului de demnitate și respect de sine, precum și a libertăților fundamentale și diversității umane”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 24 (a)

În instituție mă simțeam al nimănui.

Acum am o familie!

„Statele Părți la prezenta Convenție, [...] au convingerea că familia este celula fundamentală și naturală a societății și că are dreptul la protecție din partea societății și a Statului, și că persoanele cu dizabilități și membrii familiilor lor trebuie să beneficieze de protecția și asistența necesară pentru a permite familiilor să contribuie la exercitarea deplină și egală a drepturilor persoanelor cu dizabilități”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Preambula (x)

În internat nu am putut să învăț o meserie.

**De când locuiesc în comunitate, am fost învățat cum să fac
mături și să folosesc mașina de cusut, iar aceasta
îmi va permite să-mi câștig banii.**

„Statele Părți vor proteja și promova dreptul la muncă, inclusiv pentru cei care dobândesc o dizabilitate pe durata angajării, prin luarea de măsuri adecvate, inclusiv de ordin legislativ, pentru ca, printre altele:[...] să permită persoanelor cu dizabilități accesul efectiv la programele generale de orientare tehnică și vocațională, la servicii de plasare și formare profesională continuă”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Articolul 27 (d)

În internat, dacă eram văzuți că stăm adunați
mai mulți băieți, ni se spunea să ne despărțim,
ca să nu punem ceva la cale.

De când am venit în comunitate, pot să stau de vorbă
cu oricât de mulți tineri îmi doresc, ba chiar fac parte
dintr-un grup de auto-reprezentanți cu care ne vedem lunar
la Chișinău. La grup am învățat că persoanele cu dizabilități
pot să facă parte din grupuri sau organizații,
dacă își doresc acest lucru.

„Statele Părți vor garanta persoanelor cu dizabilități drepturi politice și posibilitatea de a beneficia de acestea, în condiții de egalitate cu alții, și se angajează: [...] să formeze și să adere la organizații ale persoanelor cu dizabilități pentru a le reprezenta pe acestea din urmă la nivel internațional, național, regional și local”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Articolul 29, (b, ii)

**Când trăiam în internat, nu m-aş fi gândit niciodată
că aş putea să am ceva al meu.**

Acum, împreună cu tinerii cu care locuiesc am o mică afacere. Nu ne ajunge pentru toate cheltuielile, însă reușim să câștigăm niște bani din care ne cumpărăm produse alimentare.

„[...] Statele Părți vor lua toate măsurile corespunzătoare și eficiente, pentru a asigura dreptul egal al persoanelor cu dizabilități la deținerea sau moștenirea proprietății, controlul propriu al afacerilor financiare, accesul egal la credite bancare, la ipotecă precum și la alte forme de credit financiar, și vor garanta că persoanele cu dizabilități nu vor fi private de proprietățile lor”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Articolul 12, (5).

**În internat mergeam la culcare la
orele 20.00 - 21.00, chiar dacă nu mai eram copii.**

Acum eu decid când să merg la culcare.

„[...] Statele Părți vor asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile, precum și formarea continuă, îndreptată spre [...]dezvoltarea pe deplin a potențialului uman, a simțului demnității și a propriei valori, consolidarea respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului și pentru diversitatea umană”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Articolul 24 (a).

**În internat nu mi se permitea să meșteresc ceva
(o coada de hârleț, o sapă etc.)**

**Acasă am învățat să repar multe lucruri de prin gospodărie.
Așa mă simt cu adevărat gospodar!**

„[...]Statele Părți vor asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile, precum și formarea continuă, îndreptată spre [...] dezvoltarea personalității, talentelor și creativității proprii persoanelor cu dizabilități, precum și a abilităților lor mentale și fizice, la potențial maxim”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Articolul 24 (b).

**În internat nu aveam posibilitatea să servim
oaspeții măcar cu un ceai.**

**Acum, de când locuiesc în comunitate, primesc foarte des
oaspeți și întotdeauna îi servesc cu ceva!**

“Statele Părți la prezenta convenție recunosc dreptul egal al tuturor persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți, și vor lua măsuri eficiente și adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură pe deplin de acest drept și de deplina integrare în comunitate și participare la viața acesteia [...]”.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Articolul 19.

Persoanelor cu dizabilități trebuie să li se ofere suport într-o manieră respectuoasă, care i-ar valoriza ca personalități și i-ar ajuta să atingă o viață plină în comunitate. Acest tip de suport poate fi oferit doar în comunitate, în familie sau în servicii apropiate de viața familială.

Grupul de auto-reprezentanți a fost constituit la 23 octombrie 2013 în cadrul proiectului „Persoanele cu dizabilități – actori în prevenirea și combaterea discriminării”, implementat de către Asociația Keystone Moldova și susținut financiar de Fundația Soros-Moldova.

Grupul este constituit din 15 persoane adulte cu dizabilități intelectuale, care au fost dezinstituționalizate din Casa Internat pentru copii cu deficiențe mintale Orhei și reintegrate în comunitate între anii 2010 – 2014 în cadrul programului „Comunitate Incluzivă – Moldova”, implementat de către Asociația Keystone Moldova.

Misiunea grupului de autoreprezentanți este de a promova drepturile persoanelor cu dizabilități din perspectiva „Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități”, în special a articolului 19 „Viață independentă și trai în comunitate”. Membrii grupului își doresc o societate în care oamenii cu dizabilități nu ar mai trăi în instituții.

Grupul se întrunește cu regularitate în ședințe, unde membrii învață să se auto-reprezinte și sunt ajutați să-și înțeleagă drepturile stipulate în „Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități”.

Conținutul acestei broșuri a fost elaborat împreună cu membrii grupului de auto-reprezentanți și reflectă opiniile lor personale.

1. Arcadie Zaraischi
2. Vadim Crudu
3. Vitalie Crudu
4. Andrei Isac
5. Fiodor Prodan

6. Alexandru Sinicov
7. Eduard Botușneanu
8. Marin Andronache
9. Eduard Turcu
10. Ion Moscalenco

11. Mihail Scutari
12. Ion Botnari
13. Ion Gojinevski
14. Victor Sbireanu
15. Serghei Garmacean

TU CE AI ALES?